

3. Marchuk I. Justice for Victims of Missile Attacks in Ukraine: New ICC Arrest Warrants for Russian Top Military Commanders. *Opinio Juris*. 15 March 2024. URL: <https://surl.li/wiilz>
4. Hathaway O. A., Howarth C. N., Khoshnood K., Raymond N. A. et al. Remote Assessment of Bombardment of Ukraine's Power Generation and Transmission Infrastructure, 1 October 2022 to 30 April 2023. Yale Humanitarian Research Lab / Conflict Observatory. 29 February 2024. URL: <https://surl.li/nkkgfa>
5. Офіс Генерального прокурора України. Інформаційне повідомлення до Офісу прокурора МКС щодо атак на енергетичну інфраструктуру України у період липень 2025 – лютий 2026 р. (відповідно до ст. 15 Римського статуту). Лютий 2026 р. URL: <https://surli.cc/rqonia>
6. ICC. ICC Deputy Prosecutor Mame Mandiaye Niang concludes his first visit to Kyiv, Ukraine, 3–6 March 2026. International Criminal Court. URL: <https://surl.li/eswowr>
7. Тарасевич О. В., Жилінська Л. О., Волкова А. О. Соціально-економічна резильєнтність українських міст: економіко-правові механізми та національна модель формування. *Ефективна економіка*. 2025. № 11. URL: <https://surl.li/nastkj>
8. ICC chief prosecutor visits Bucha as court investigates alleged war crimes in Ukraine. *JURIST*. 13 April 2022. URL: <https://surl.li/jghfor>

Щербя Вікторія Миколаївна
доцент кафедри кримінального
права та кримінології ННІПП
НАВС, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ГЕНОЦИДУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

У сучасних умовах розвитку міжнародного кримінального права проблема кваліфікації геноциду набуває особливої актуальності. Геноцид як один із найтяжчих міжнародних злочинів становить загрозу не лише окремим групам населення, а й міжнародному правопорядку загалом. Водночас складність його юридичної природи зумовлює численні труднощі у правозастосуванні.

Поняття геноциду закріплене в Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року. Відповідно до цього міжнародного акту, геноцид визначається як діяння, вчинені з наміром знищити повністю або частково національну, етнічну, расову або релігійну групу.

У національному законодавстві України відповідальність за геноцид передбачена ст. 442 КК України. Законодавче визначення загалом

відповідає міжнародним стандартам, однак має певні особливості у формулюванні об'єктивної сторони злочину.

Кримінально-правова кваліфікація геноциду передбачає встановлення всіх елементів складу злочину: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони [1].

Родовим об'єктом геноциду є міжнародний правопорядок і безпека людства, тоді як безпосереднім об'єктом виступають суспільні відносини, що забезпечують існування відповідних соціальних груп. Об'єктивна сторона геноциду включає суспільно небезпечні дії, спрямовані на знищення групи. Законодавство передбачає альтернативний перелік таких дій, серед яких: позбавлення життя членів групи, заподіяння тяжкої шкоди їхньому здоров'ю, створення умов життя, що призводять до фізичного знищення, скорочення народжуваності, насильницьке переміщення дітей. Суб'єктивна сторона геноциду характеризується прямим умислом і спеціальною метою – знищення певної групи. Саме наявність такого спеціального наміру (*dolus specialis*) є визначальною ознакою, яка відрізняє геноцид від інших міжнародних злочинів [2].

Практика міжнародних судових інституцій відіграє ключову роль у формуванні підходів до кваліфікації геноциду. Значний внесок зробили: Міжнародний кримінальний трибунал щодо Руанди, Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії, Міжнародний кримінальний суд [3].

У національній практиці питання кваліфікації геноциду також набуває дедалі більшого значення. Особливо це стосується розслідування злочинів, пов'язаних із масовими порушеннями прав людини.

Попри наявність нормативної бази, у практиці виникає низка проблем. Доведення спеціального наміру це найскладніший елемент, оскільки прямі докази часто відсутні. Відмежування від суміжних злочинів, що геноцид необхідно чітко відрізняти від злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Недосконалість доказової бази і масштабність злочинів та знищення доказів ускладнюють розслідування. Політичний вплив та оцінка подій як геноциду іноді залежить від міжнародної політичної позиції. Юрисдикційні труднощі і питання підсудності та взаємодії між національними і міжнародними судами залишаються актуальними [4].

Отже, кримінально-правова кваліфікація геноциду є складним процесом, який вимагає врахування як теоретичних положень, так і практики їх застосування. Визначальним елементом є встановлення спеціального наміру знищення групи, що відрізняє геноцид від інших міжнародних злочинів. Подальший розвиток правової науки та практики має бути спрямований на: удосконалення механізмів доказування, гармонізацію національного законодавства з міжнародним, підвищення ефективності міжнародного співробітництва. Це сприятиме забезпеченню невідворотності покарання та зміцненню міжнародного правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14#Text>.
2. Базов, В. П. (2018). *Міжнародне кримінальне право* (Навч. посіб.). Київ: Юрінком Інтер. Доступ через каталог НБУВ: <https://surl.li/crogmp>
3. Костенко, О. М. (2020). *Кримінальне право України. Особлива частина* (Навч. посіб.). Київ: Алерта. Доступ через каталог НБУВ: <https://surl.li/nkjcsi>
4. Cassese, A. (2013). *International Criminal Law* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press. URL: <https://surli.cc/jfcrtc>

Юлдашева Світлана Анатоліївна,
професор кафедри ділової української
та іноземних мов Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент

НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Сучасний етап розвитку кримінального законодавства України характеризується динамічними трансформаціями, що зумовлені як внутрішніми суспільно-політичними процесами, так і зовнішніми викликами, передусім пов'язаними з умовами воєнного стану. У таких обставинах особливого значення набуває проблема формування якісної, чіткої та узгодженої правничої термінології. Вона виступає не лише засобом нормативного закріплення кримінально-правових заборон, але й інструментом забезпечення принципів правової визначеності, законності та передбачуваності правозастосування.

Актуальність цієї розвідки полягає у необхідності комплексного аналізу новел кримінального законодавства крізь призму їхнього термінологічного наповнення, оскільки саме через категоріальний апарат реалізується зміст кримінально-правових норм.

Останні законодавчі зміни засвідчують тенденцію до суттєвого розширення понятійного апарату кримінального права. Це, зокрема, проявляється у введенні нових складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із протидією збройній агресії та захистом державного суверенітету. До таких новел належать терміни «колабораційна діяльність», «пособництво державі-агресору», «виправдовування, визнання правомірною або заперечення збройної агресії проти України». Запровадження зазначених понять є закономірною реакцією держави на нові загрози, однак їх термінологічна конструкція нерідко викликає дискусії в наукових колах [3, с. 36].